

<https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2021.4.245499>
УДК 55 (092)

Ю.В. КЛИМЕНКО, О.А. ШЕВЧУК*

Інститут геологічних наук НАН України, Київ, Україна
E-mail: yulia_k77@ukr.net; hshevchuk@ukr.net

* Автор для кореспонденції

ПАМ'ЯТІ МИХАЙЛА МИХАЙЛОВИЧА ІВАНІКА (20 квітня 1937 — 24 серпня 2021)

Стаття присвячена Іваніку Михайлу Михайловичу — відомому вченому і досліднику в галузі стратиграфії і палеонтології, морської геології, доктору геолого-мінералогічних наук, професору, завідувачу відділу стратиграфії і палеонтології мезозойських відкладів Інституту геологічних наук НАН України.

Ключові слова: біографія; кайнозой; мезозой; стратиграфія; палеонтологія; мікроспонгіофауна; морська геологія.

24 серпня 2021 р. на 85 році пішов з життя Іванік Михайло Михайлович — відомий фахівець в галузі палеонтології і стратиграфії, морської геології, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, завідувач відділу стратиграфії і палеонтології мезозойських відкладів Інституту геологічних наук НАН України, член бюро та

голова мезозойської комісії Стратиграфічного комітету України, член спеціалізованої вченої ради Д 26.162.04, член експертної ради з геології Департаменту атестації кадрів МОН України, багаторічний член редколегій «Геологічного журналу», «Тектоніки і стратиграфії», «Збірника наукових праць Інституту геологічних наук НАН України», лауреат Премії ім. П.А. Тутковського НАН України.

Михайло Михайлович Іванік народився 20 квітня 1937 р. у м. Мукачеве Закарпатської області. Закінчив геологічний факультет Львівського державного університету ім. Івана Франка за спеціальністю «інженер-геолог-розвідник». У 1959 р. розпочалась трудова діяльність Михайла Михайловича в нафтопромисловому управлінні «Долинанефть», де він обіймає посаду старшого геолога лабораторії підрахунку запасів і обробки керна. З 1960 по 1966 р. працює у Центральній науково-дослідній лабораторії Управління нафтогазовидобувної та нафтопереробної промисловості

Цитування: Клименко Ю.В., Шевчук О.А. Пам'яті Михайла Михайловича Іваніка (20 квітня 1937 — 24 серпня 2021). *Геологічний журнал*. 2021. № 4 (377). С. 117—122. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2021.4.245499>

Citation: Klymenko, Yu. V., Shevchuk, O. A. (2021). To the Memory of Vukhailo Mykhailovych Ivanik (April 20, 1937 — August 24, 2021). *Geologičnij žurnal*, 4 (377), 117-122. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2021.4.245499>

© Видавець Інститут геологічних наук НАН України, 2021. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Publisher Institute of Geological Sciences of the NAS of Ukraine, 2021. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

НДС «Михайло Ломоносов», 1970 р.
«Mikhailo Lomonosov» research ship, 1970

УРСР (м. Івано-Франківськ) на посаді старшого геолога, старшого інженера-палеонтолога. Великим здобутком дослідника в той час було те, що він створив та очолив мікропалеонтологічну лабораторію в цій організації.

У 1966 р. із вступом в аспірантуру розпочинається наукова діяльність Михайла Михайловича, яка налічує близько 55 років і пов'язана з Інститутом геологічних наук НАН України.

Дослідження вчений проводить у двох напрямках: 1) палеонтологія і стратиграфія мезозой-кайнозойських відкладів Східноєвропейської платформи; 2) морська геологія, в тому числі стратиграфія і палеонтологія за форамініферами і спонгіофауною Світового океану. В геологічній науці М.М. Іванік залишив багатогранну спадщину, його наукова діяльність спрямована на вирішення фундаментальних і прикладних проблем зі стратиграфії, особливо нафтогазоносних регіонів України, біостратиграфії та палеонтології (форамініфери, спікули губок) платформних та морських формацій. Він є співавтором розробленої методології системного стратиграфічного аналізу побудови стратиграфічних моделей та розробником місцевих, регіональних, кореляційних схем мезо-

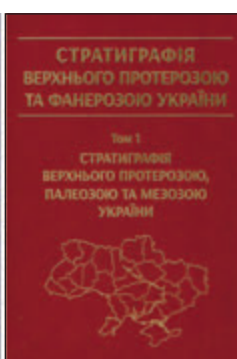
зой-кайнозою як фундаментальної основи для реалізації геосторичного розвитку осадових басейнів. На підґрунті принципово нового методичного підходу до вивчення мікроспонгіофосилій, із застосуванням евристичного моделювання та математичного аналізу проаналізовано проблеми систематики губок. Науковцем створено паратаксономічну класифікацію спікул губок, що уможливило їх застосування для стратифікації та міжрегіональних кореляцій кременисто-теригенних відкладів кайнозою.

Дослідження з морської геології вчений розпочав в 70-ті роки минулого століття під керівництвом чл.-кор. АН УРСР В.Я. Дідковського, чл.-кор. АН УРСР А.Є. Бабинця, акад. НАН України Є.Ф. Шнюкова. Михайло Михайлович брав участь у морських рейсах в Тихий, Атлантичний та Індійський океани, проводив палеонтолого-стратиграфічні дослідження в морських експедиціях 3-, 5-, 7-, 19-го рейсів НДС «Академік Вернадський», 2-го рейсу ГДСу «Донузлав», 13- і 24-го рейсів НДС «Професор Колесніков», 50-го рейсу «Михайло Ломоносов», 71-го рейсу «Glomar Challenger». На основі зібраного багатого фактичного матеріалу йому вдалося встановити закономірності поширення планктонних і бентосних форамініфер, спікул губок, радіолярій і діатомей в донних відкладах Світового океану, провести стратиграфічне розчленування плейстоценово-голоценових відкладів, встановити особливості розподілу біотичних угруповань в залежності від гідрологічних умов басейну, визначити швидкість осадконагромадження в різних морфоструктурних районах Світового океану. В проекті глибоководного буріння б/с «Glomar Challenger» вченим було проведено детальну стратифікацію палеогенових та неогенових відкладів району Фолклендських островів.

Участь в обробці матеріалів комплексних океанографічних досліджень дозволила М.М. Іваніку відтворити біофаціальну структуру донних відкладів приантарктичних морів. Кореляція біогенної складової донних осадків Сомалійської западини Індійського океану з приантарктичною уможливила нову концепцію утворення третього дискретного кременевого поясу в приекваторіальній частині земної кулі внаслідок перенесення теригенного кременевого матеріалу відгалудженнями Циркумантарктичної течії в напрямку екватора.

Робочий момент під час 7-го рейсу «Академік Вернадський» в Атлантичний океан, 1976 р. Зліва—направо — д-р геол.-мін. наук, проф. В.Х. Геворкян, д-р геол.-мін. наук, проф. М.М. Іванік, канд. геол.-мін. наук В.С. Горбунов. Справа — визначена під мікроскопом фауна

Operating moment during the voyage № 7 of «Academic Vernadskiy» vessel to the Atlantic Ocean, 1976. From left to right — Doctor of Geological-Mineralogical Science, Professor V.H. Gevorkyan, Doctor of Geological-Mineralogical Science, Professor M.M. Ivanik, Candidate of Geological-Mineralogical Science V.S. Gorbunov. Right — fauna revealed under microscope

Монографії за участі та авторства М.М. Іваніка
Monographs with the participation and authorship of M.M. Ivanik

Учасники мезозойської комісії Національного стратиграфічного комітету України, травень 2006 р., Луганськ
Participants of the Mesozoic Commission of the National Stratigraphic Committee of Ukraine, May 2006, Luhansk

Співробітники відділу стратиграфії і палеонології мезозойських відкладів, травень 2016 р., Київ
Staff of the Department of Stratigraphy and Paleontology of Mesozoic Sediments, May, 2016, Kyiv

Аналіз та узагальнення величезного масиву емпіричного матеріалу відображені у таких монографіях та препринтах: «Закономерности распространения фораминифер в Северной и Тропической Атлантике» (1977), «Кремнистые микроорганизмы и их использование для расчленения палеогеновых отложений Предкарпатья» (1977), «Биостратиграфическое обоснование границ в палеогене и неогене Украины» (1979), «Стратиграфическая схема палеогеновых отложений Украины» (1987), «Геология и металлогения юго-западной части Красного моря» (1988), «Литолого-стратиграфическая характеристика позднечетвертичных осадков на профиле материкового склона Гвинеи» (1990), «Условия формирования, состав и физические свойства донных отложений прибрежной части шельфа Гвинейской Республики» (1991), «Геологические и биотические события позднего еоцена — раннего олигоцена» (1996), «Atlas Peri-Tethys Paleogeographical Mets» (2000), «Палеогеновая спонгиофауна Восточно-Европейской платформы и сопредельных регионов» (2003), «Стратиграфія мезозойських відкладів північно-західного шельфу Чорного моря» (2006) та ін.

Михайло Михайлович брав безпосередню участь у розробці Стратиграфічного кодексу

Доктор геол.-мін. наук, професор М.М. Іванік з дочкою О.М. Іванік — доктором геологічних наук, професоркою та завідувачкою кафедри загальної та історичної геології ННІ «Інститут геології» Національного університету ім. Тараса Шевченка

Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor M.M. Ivanik with his daughter O.M. Ivanik — Doctor of Geological Sciences, Professor and Head of the Department of General and Historical Geology of the Institute of Geology of Taras Shevchenko National University

України відповідно до міжнародних стандартів (2012) та був керівником великого розділу «Мезозой» колективної монографії «Стратиграфія верхнього протерозою та фанерозою України» (2013).

Загалом М.М. Іванік є автором понад 180 друкованих праць, серед них понад 10 монографій, препринтів, статей та ін. Михайло Михайлович нагороджений срібною медаллю Спілки геологів України за монографію «Палеогенова спонгіофауна Восточно-Европейской платформи и сопредельных регионов» та удостоєний звання лауреата Премії ім. П.А. Тутковського НАН України (2008).

М.М. Іванік брав участь у розробці міжнародних програм і проектів, у виконанні фундаментальних наукових програм НАН України та у вирішенні проблем стратифікації осадових відкладів України, зокрема у роботі Міжвідомчого стратиграфічного комітету Карпато-Балканської геологічної асоціації, Міжнародному проекті геологічної кореляції (МПК-174), Світовому конгресі спонгіологів. Михайло Михайлович був активним членом ради та редколегії Українського палеонтологічного товариства, постійним куратором щорічних мезозойських секцій, головою мезозойської комісії Національного стратиграфічного комітету України.

Професор М.М. Іванік опікувався підготовкою наукових кадрів, а саме фахівців з мезозою. Він виховав велику кількість учнів-послідовників, які розвивають та поглиблюють його ідеї у різних сферах геологічного спрямування. Він підготував шість кандидатів наук: А.В. Шумника — фахівця з нанопланктону та стратиграфії крейдових відкладів; Л.Г. Мінтузову — фахівця зі стратиграфії палеогену за форамініферами; Д.В. Мачальського — фахівця з бактеріальної мікропалеонтології та страти-

графії олігоцен-міоценових відкладів; О.Д. Веклич — фахівця з біостратиграфії верхньо-крейдових відкладів за форамініферами; Ю.В. Клименко — фахівця з біостратиграфії юри та крейди за спікулами губок; Ю.Б. Доротяк — фахівця з біостратиграфії верхньоярських-нижньокрейдних відкладів за форамініферами, а також два доктори наук: Л.М. Якушина — фахівця зі стратиграфії крейди за малакофауною та О.А. Шевчук — фахівця зі стратиграфії юри та крейди за диноцистами та спорово-пилковими комплексами.

Будучи в Україні єдиним фахівцем з вивчення мікроспонгіофауни, вчений встиг навчити, виховати та передати свої знання учениці-послідовниці Юлії Володимирівні Клименко. Професор М.М. Іванік був чудовим керівником відділу стратиграфії і палеонтології мезозойських відкладів упродовж багатьох років (1996—2021), відданим ідеї розвитку палеонтології і стратиграфії в Україні.

Михайла Михайловича вирізняли порядність, висока інтелігентність, толерантність, доброзичливість, любов до людей і Батьківщини. Він був доброю, щирою й життєрадісною людиною, до якої завжди можна було звернутися за порадою.

Найважливішою цінністю і гордістю Михайла Михайловича завжди була його родина, дочки та онучки. Професію батька обрала молодша донька, Олена Михайлівна Іванік, доктор геологічних наук, професорка, завідувачка кафедри загальної та історичної геології ННІ «Інститут геології» Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Світла пам'ять про Михайла Михайловича Іваніка назавжди залишиться у серцях та у спогадах його учнів, колег, співробітників, друзів, а його наукові праці слугуватимуть багатьом наступним поколінням дослідників.

Yu. V. Klymenko, O. A. Shevchuk

Institute of Geological Sciences of NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine

E-mail: yulia_k77@ukr.net; hshevchuk@ukr.net

TO THE MEMORY OF MYKHAILO MYKHAILOVYCH IVANIK

(April 20, 1937 — August 24, 2021)

The article is dedicated to Mykhailo Ivanik, the famous scientist and researcher in the field of stratigraphy and paleontology, marine geology, doctor of geological and mineralogical sciences, professor, head of the department of stratigraphy and paleontology of Mesozoic deposits of the Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine.

Keywords: *biography; Paleogene; Mesozoi; stratigraphy; paleontology; microspangiofauna; marine geology.*